

ATATÜRK KÜLTÜR, DİL VE TARİH YÜKSEK KURUMU İLE INSTITUT DE FRANCE

Prof. Dr. İSMET GİRİTLİ

18.10.1982 tarihinde 279 Sayılı Kanun olarak kabul edilen ve 7.11.1982'de yapılan halk oyu sonuçlarının resmî gazetede yayınlanmasından sonra, 177. maddesine göre yürürlüğe giren ve bugün de yürürlükte bulunan 1982 tarihli Anayasa'nın 134. maddesi aynen şöyledir :

"Atatürkçü düşünceyi, Atatürk ilke ve inkılâplarını, Türk kültürünü, Türk tarihini ve Türk dilini bilimsel yoldan araştırmak, tanıtmak ve yaymak ve yayınlar yapmak amacı ile Atatürk'ün manevî himayelerinde, Cumhurbaşkanı'nın gözetim ve desteğinde, Başbakanlığa bağlı, Atatürk Araştırma Merkezi, Türk Dil Kurumu, Türk Tarih Kurumu ve Atatürk Kültür Merkezi'nden oluşan, kamu tüzel kişiliğine sahip 'Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu' kurulur.

Türk Dil Kurumu ile Türk Tarih Kurumu için Atatürk'ün vasiyetnamesinde belirtilen malî menfaatler saklı olup, kendilerine tahsis edilir.

Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu'nun kuruluşu, organları, çalışma usulleri ve özlük işleri ile kuruluşuna dair kurumlar üzerindeki yetkileri kanun ile düzenlenir."

Nitekim, bu düzenleme 11.8.1983 tarih ve 2876 Sayılı Kanun'la yapılmış bulunmaktadır.

Görülüyor ki, 1982 Anayasası, Atatürkçülüğe verdiği önemin bir sonucu ve daha doğru bir deyimle diğer anayasalara nazaran bir yenilik olmak üzere 134. maddesi ile Atatürkçü düşünceyi, Atatürk ilke ve inkılâplarını, Türk kültürünü, Türk tarihini ve Türk dilini bilimsel yoldan araştırmak, tanıtmak, yaymak ve yayınlar yapmak amacı ile "Atatürk Araştırma Merkezi" "Türk Dil Kurumu" "Türk Tarih Kurumu" ve "Atatürk Kültür Merkezi" adlı dört ayrı kuruluşu biraraya getiren "Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu" adlı kamu tüzel kişiliği niteliğinde akademik bir kuruluş oluşturmuştur.

Atatürkçülük, statükoculuk ve dogmatizm değil, sürekli dinamizm ve pragmatizm demek olduğuna göre, 1930'larda oluşturulan Türk Dil ve

Türk Tarih Kurumları yanında ve dışında, uygulamanın ortaya koyduğu yeni ihtiyaçları karşılamak için “Atatürk Araştırma Merkezi” ve “Atatürk Kültür Merkezi”ni kurmak ve hepsi arasında uyum ve işlerlik kazandırmak için Türk Dil Kurumu ile Türk Tarih Kurumu için Atatürk’ün Vasiyetnamesi’nde belirtilen malî menfaatleri saklı kılıp bu kuruluşlara tahsis etmek şartıyla, bunları Anayasa’nın yaptığı gibi “Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu” adlı bir kamu tüzel kişiliği içinde biraraya getirmek gayet doğal değil midir?

Nitekim 1982 Anayasası’nın bu düzenlemesinin bir benzer örneğini Fransa’da ve Fransız Anayasa Hukuku’nda görüyoruz.

Gerçekten “Académie Française”den başlayarak 17. Yüzyıl’da Cardinal Richelieu, J. B. Colbert ve J. Mazarin gibi Fransa’nın en ünlü ve en büyük devlet adamları tarafından dil, tarih, bilim ve güzel sanatlar alanlarında oluşturulan dört akademiye ek olarak, 20 Eylül 1792’de göreve başlayan ve ertesi günü Fransa’da cumhuriyet ilân eden “Convention Nationale” adlı ihtilâlcî parlamentonun “Académie de Sciences Morales et Politiques” adlı 40 üyelik bir yeni akademi oluşturduğunu ve bu dört eski ve kendisinin oluşturduğu yeni akademiden oluşan kuruluşların “Institut de France” adlı bir kuruluş içinde biraraya getirildiğini görüyoruz.

Üyeleri seçim ile oluşan Fransa’daki dünyaca bu beş ünlü akademiye biraraya getiren ve varlığını bugüne kadar sürdüren “Institut de France” adlı bu kuruluşun “Convention Nationale” dönemini izleyen ve 1795 tarihli Fransız Anayasası’nda ifadesini bulan “Directoire” yönetimi tarafından bu anayasanın 298. maddesine dercedildiği de bilinmektedir.

Kanaatimizce; 1982 Anayasası’nın 134. maddesinin getirdiği düzenleme değerlendirilirken, Fransa’daki benzer düzenleme ve uygulamanın yüzyıllardan beri devam eden varlığını hem bilmek, hem de ayrıntılarına inmek çok yararlı olur.